

v prah tvojih stopal...
 Le za prisotnost!
 Vsa slava, moč, celo kraljestvo
 le za prisotnost.

Je kdo odprl vrata – sebe krste –
 in umrlemu dovolil biti Tu,
 tako ne biti več Jaz in ne imeti več Sebe?
 Vse le za prisotnost.

Je kdo, ki pravi posrednik sem,
 z Imenom množici zaznaven,
 ker ne vidi globlje.
 S svojim stvarstvom služim,
 ker ne gre drugače.
 Brez resnosti in togega držanja,
 brez ponižnosti – kot bebček,
 kot kralj za slehernika...
 le, le za prisotnost.

Pa zgrabi vejo, če jo zmoreš!

Oktober 1989

ATEH

Janez
Švajncer

Ptice

Mestno podjetje se je pre naglilo in nepremišljeno odločilo. Tako so to ovrednotili v petnadstropnici, ker je divji kostanj stal pred njo na dvorišču, kamor so jim skoz okna in dol z balkonov uhajali pogledi. Z nasprotni strani so pogledi prihajali iz pritlične pravokotne zidave, ki je dajala zavetje in zaslužek prodajalcem živil, mesnin, galanterije in tobaknih izdelkov.

Stanovalci, nakupovalci in priložnostni obiskovalci so sklepali poznanstva prav zaradi omenjenega drevesa-kostanja. Postali so pod široko vejnato pahljačo cvetočih rožnatih čaš

– za sadeži so se na jesen poganjali otroci – najbolj pa so jih pritegnile ptice. Uteha osamljenih. Med njimi je bila ona, ki je to postala tedaj, ko se je z možem razšla. Znana zgodba: nezvestoba. Veljalo je zanj, zanjo ne, izbral si je dekle nedoločne starosti in nestalnega poklica. A v to ni drezala, podrobnosti ji niso bile mar.

Ptice. Priletavale so, sedale na kamnito balkonsko ograjo, se razgledale, odletele. Vedno v nezačrtani smeri: kostanj, balkonska ograja, prelet nad pritlično zidavo, vrnitev na kostanj. Pritegnile so jo in začela jih je opazovati. Previdno. Odkod jim tolikšna plahost? Fant z zračno puško? Naravnal je cev proti njim, se naslajal in postavljal pred vrstniki, sosedov se je izognil, staršem zamolčal pogoltno storitev.

Ptice prijateljice? Je mogoče, je, vsekakor, ne prehitevati, čakati in se vdajati upanju. Prav to je počela ona, stanovalka iz petega nadstropja.

S pritajenimi koraki proti steklenim vratom. Motno steklo ji je meglilo zunanost, zakrilo poglede, polne radovednosti: uzreti dogajanje na majhnem prostoru, kjer se družijo cvetlični lončki v koritu na ograji s tistimi spodaj, pritlehnimi. Ne samo pelargonije, rožmarin, roženkravt, tudi zelena, peteršilj, materina dušica.

Nezaupanje je ostalo dolgo, dolgo. Plahost ujeta v mrežo, iz katere ne najde izhoda. Luknjice v pričakovanju odrešitve. Prehitevanje nepotrebno, zadovoljiti se z nastalim, ki je zadobivalo jasnejšo obliko in bo nekega dne zažarelo v razpočeni krogli. Svetleče se na vrtu z rdečimi vrtnicami. Preteklost, ki ne pozna vračanja, le nadaljevanje znanega, preizkušenega, od vseh rodov sprejetega in prepuščenega naslednikom.

Priprla je vrata in se približala. Z enim očesom, za obe ni bilo primerno, sinička je zaslutila nevarnost, preden ji je pretilo fizično izničenje, poseg tuje roke, prsti skrivljeni v past, pripravljene za pograbitve in ugrabitve. Tega ona ni nameravala, imelo jo je, da bi si napasla pogled, čeprav samo z enim očesom, dovolj ji bo za potešitev, za preprečitev osame, ki jo oklepa. Začenja čutiti, ni je pričakovala, priplazila se je potihoma, ne da bi kogarkoli opozorila nase. Pohod proti cilju, načrtan nikjer, nikomur izdan, skrivnosten, za zasebno rabo.

Hudo je ne vedeti zase, ali je tisto v prsih naključno, znak bolezni, ali že kar prirasel izrastek, divje meso, ki je neulovljivo in ga ne ustavi v rasti ne kirurgov skalpel ne milostna injekcija bolniške sestre. Stanovalec v nadstropju pod njo je to doživel in z jasno zavestjo nosil breme, vnaprej obsojeno na uničenje. Vzdržal je vztrajajoče do konca, čeprav ga je bolezen razžrla in so se mu metastaze razcvetele v vratnih žilah, med stegni, v sklepkih.

Približevanje je moralo dati sadove, nezatne, neprijetne, a to je bil le videz, slutnja, vse v obrnjeni smeri, niti malo ne prekopano s kančkom razočaranja. Kri v licih je odprla cvetni venec, ko je uzrla prizor na obrobju kamnite ograje. Sinička je pristala in obstala na stičišču ploskev korita. Rahlo se je zibala, usmerjena proti njej, njenemu očesu, ki jo je ujelo v zrklo. Ostala je tam in tedaj se je dogodilo: povezali sta se z nevidno privlačnostjo in skrivno močjo. Postali si prijateljici, ne da bi bili tonili

v hvalospev in priznanje o naklonjenosti in medsebojni sorodnosti nravi. S čutenjem simpatije, potrebe, da se srečujeta in sedanje ne bo ostalo torzo, marveč izdelek trajnega pomena in vrednosti.

Bilo je nekoliko strmenja, samospraševanja. Ona, ženska v petem nadstropju, je v tem hipu tako dojela zblizanje s siničko. Trasa je bila začrtana, temeljni kamen postavljen, obdan z varovalno gredo, namenjeno njima in nikomur drugemu.

Prekmalu se je razveselila in si dejala, da je našla, kar je iskala: sorodno dušo, če ne človeško, ptičjo. Sinička bo njena redna obiskovalka, in njej bo pripovedovala o sebi, svojem počutju in minevanju vsega, kar je bilo in bo v njej in okoli nje.

Sploh ni pomislila, da je pobirala delce razbitega vrča in jih sestavljala v celost. Dati jim prejšnjo obliko. Posegla je predaleč, vendar se ni ovedela, prepustila se je tavanju. Podobno je bilo pohodu desetnice, naj kar, spoznano v sebi je potrdila s kretjno roke, ki ji je šla tja proti vratom. Postala so ji svetilnik z vedno enakim sijem, ki objema in napolnjuje njeno notranjost.

Obšlo jo je spoznanje, da doživlja lepoto, kakršne se ni nadejala, da obstaja.

Z njim, zakonskim sopotnikom, ji je življenje grobo klesalo skalo sovraštva. Kako naj bi ga ljubila, ko pa je bila njena ljubezen zagrebena globoko v prst, od koder ne posije sončni žarek in ne prebije okopa. Prameni naj bi vznikli iz teme in osvetlili prostore, v katerih so sikali jeziki zlobe. Poniževal jo je, izničil. V njegovih ustih ni zorel žlahten sadež, piškavi so se mu trkljali z jezika. Povodenj je pretela z vseh koncev, se razlivala po kotih in segala do stropov. Kako vzdržati in se obvarovati pred pogubo? Hiral je in sence so ji obarvale lica. Proč spomin, v pozabo, ne grebsti, kar je varno pospravljen.

Ni mogla, prihajalo je za njo, se je oprijelo. Korenine, ki se ne vdajo napadalcu. Nobene strategije in taktike. Kje bo premor, počitek, postanek za oddih pod bremenom, pretežko je za enega, dva bi ga zmogla. A on ni pomagal, ni čutil potrebe, satanski porog, mejilo je na blaznost. Pričela se ga je bati, se mu odmikati, prisluhnila je vsakemu koraku na stopnicah. Poznala je njegovo hojo, in to jo je varovalo pred pogubo. Nadela si je nasmeh, prijaznost, in ga razorožila, ko je pritisnil na gumbek ob vratih in mu je naglo odprla. To ga je omehčalo in mu burilo radovednost. Hotel je pozvedeti, ali ga pričakuje za vrati ali kako je mogoča njena takojšnja navzočnost.

Posiljena igra, igrica z neprozorno masko. Nadela si jo je, čeprav izmišljava, in jo nosila, dokler je mogla. Tedaj ni pomislila, da je že napoved skorajšnjega nehanja, spremembe, tako ne bo trajalo večno.

Raztegnilo se je v neskončnost. Noči brez njega so ji bile v olajšanje. Tedaj, ko je legal k dekletu in ji šepetal v uho, da je nesrečen, podjarmljen proti svoji odločitvi, prenaglil se je in izzval usodo, ki mu ne prizanaša. Njegovi šepeti so ji ga približali, oklenila se je njegovega vratu in mu nudila toli zaželen pristan. Golobčka neučakana, neukrotljiva, nezmotljiva. Poto-

nila sta v nezavedanje, si tešila telesnost in se iz svetlobe dneva med hišami, rekami, drevesi, grički in holmci zlila z reko slasti.

Ptice so priletavale. Pogledovala je za njimi nebrizno. Pomenile so ji dogajanje v zraku, nič drugačno kot tisto spodaj pred petnadstropnico. One zgoraj s frfoti in švigi, v ulični zarezi brenčanje motornih vozil.

Ušesa so ji sprejela ponujeno in si jih ni mašila s kosmi vate. Navajenost na šume in trušče ji je postalo pravilo sestavnosti nje same in njenega deleža prav tod, kamor jo je napotila usoda. Verjela je v njeno obstojnost in se ji predajala, pripravljena jo sprejeti brez pomisleka in zoprvanja.

Znenada sprememba. Takoj ni dojela, zdelo se ji je novo, drugačno od dotlejšnjega. In zblížala se je s pticami. One z njo. Bila je sinička stalna gostja, prihajale so njene vrstnice, pričela jih je šteti, da si zapomni.

Postalo je del njenega vsakdanjika. Popestreno, enoličnost ni bila več to... doživljala jo je v privlačni obliki, zahrepenela po ponovitvi, ki je prišla sama, nenapovedana. Ščebeči so jo priklicali, vzdramili iz odmaknjenosti med stenami, ki so ji ožile prostor in jo utirile v svoje zračno migetanje. Svetloba je bila dremava, nič poživljajočega; nič za potešitev odtujenosti, pogreznjenosti v obup. Prav razločno ni nastopil, obrise je kazal in ji pretil, da jo zajame z vsemi lovkami, ki se jih ne bo mogla ubraniti, ovile se ji bodo okoli telesa in jo tesnile, dokler je ne posesajo.

Nikar toliko črnine, ljubša ji je belina. Belo v belem, nedolžno v cvetu, ki ne ovne. Prazne marnje, zaman si želi ohranitve cvetoče vejice z jasmynom. Vonjal je z drevesa v kotu vrta do nje in jo ovijal, omamil, da ni povzdignila rok v brambo in presekala očem vidni domet. Pustila jih je v sproščenosti in se opajala, dihi so ji oživljali nedra in srce je poslalo pospešeno prelivanje krvi po čudovitih cevčicah obstojnosti nje same, potrditve, da je tukaj na tem koščku zemlje, ki ni vrisana na nobeni zemljevidni karti in v daljnih deželah ne sprašujejo: Kje prebiva tale samotarka? Mar je zares takšna, kakor nastopa tam gori v petem nadstropju neopazovana, kar je zmotno in si ona domišlja, kajti ptice ne prezrejo njenih korakov, čeprav jih pridrži in nameri previdno in lahkotno venomer tja proti balkonu z betonskim koritom na ograji in lončki rož na tleh.

Sinička, tista prva obiskovalka, potovka, ki ni hlepela po daljavi in je krepila prelete s kostanja do balkona. Zakaj? Zakaj? Zato, ker je tod uzrla njo, nesojeno prijateljico. K njej mora dospeti, to ji potrjuje pogled, ki je lasten le privržencu prijateljstva.

Sinička je začutila, da potrebuje koga zunaj ptičjega rodu, iz človeške vrste, ki ji bo lajšal prelete. Bili so premočrtni, okrajšani so se izognili dosegu jeklenih zrc iz fantove zračne puške. Objestnež. Ustalitve ni iskal, repuščal se je divjaškemu nagonu: moriti, če ne to vsaj raniti, prizadejati bolečino. Na njenem balkonu se je ponujalo kritje, varnost, ki sicer ni bila popolnoma zagotovljena, ker se je pojavila ona. Toda sinička je čutila olajšanje in takoj sporočila ptičjemu rodu v krošnji kostanja na dvorišču, da je odkrila dobrotnico, ki ne pozna nobenega sovraštva. Kako je mogla verjeti in zatrditi, da se ni prevarala? Dokazno gradivo je ponazorila porce-

lanska skledica v belem, poslikana z modro vrtnico, ki jo je pričakala na balkonskih tleh.

Zaupanje? Takoj ne. Sinička je skledico preletela, a kljub naglemu frfotu je opazila v njej rumena zrnca pšenice in narobkane koruze. Bilo je še več tega, le takoj ni uganila in se je moral dan prevesiti v osoje, ko se je sonce umaknilo za steno poslopja in je balkon pregrnila zavesica mraka. Skledice tedaj ni bilo več na balkonskih tleh. Sinička je obžalovala, da jo je v dopoldanskem času zanemarila in si ni privoščila niti zrnca, vendar se ji je kesanje hipoma razblinilo, zakaj skodelica jo je pričakala polna vabljivih zrn. Stala je na robu kamnitega korita. Sinička je tvegala, naglo pobrala pšenično zrnce in odrflela z njim v krošnjo kostanja na dvorišču.

Začetku je sledilo nadaljevanje v znaku medsebojnega zaupanja. Dobrotna stanovalka iz petega nadstropja je siničko pustila malicati in ni oprezala skozi priprta vrata. Ko se je pojavila, je bila skledica prazna, kar jo je nekoliko zmedlo in ni bila prepričana, ali je sinička sama toliko piče pospravila ali so ji pomagali pomočniki. Vseeno iz katerega rodu ptičev, saj so se v krošnji kostanja shajali vrabci, kosi, golobi, grlice, liščki, pogorelčki; žolna in detel sta bila priložnostna gosta.

Ptice v krošnji kostanja so čebljale v rodnem krogu, nesvojce so zemarile in očitno podcenjevale. Take ste, podobne ljudem v tejle petnadstropnici, si je dejala stanovalka iz petega nadstropja. Na balkon je postavila stolec in nad kamnito ograjo zrla počez, kjer so na vejah in vejicah vzletavale kepice vrabcev v sivem, kosi v črnem in pegastem, grlice v prstnem z ovratnim venčkom, golobi v grahastem, sinice v smaragdnem; žolna in detel, večna samca, samotarja ali ptičemrznika sta kot priložnostna gosta igrala vlogi opazovalcev. Videla ju je razločno, ker sta oblegala deblo in kljunčkala skorjo, da so žužkom odbile zadnje ure v njihovih trebuhih. Oba sta ji enako všečno pritegnila pogled: žolna v črnem, detel s čopasto rdečo kapico.

Zakaj je mestno podjetje poslalo tovorni avto prav semkaj? Spotegnjenca in čokatec v pajacih so prislonili raztegljivo lestev k drevesu in se vzpeli v krošnjo. Tega ona ni videla, slišala je grizljaje žaginega lista. Kje je pa pomislila, da se zajeda v veje, ki so v mogočnem loku oblikovale polkrožnost z visečimi vejicami – gugalnicami za najmanjše, najlažje in negodne ptice. Tudi o tem, kar je sledilo, si ni bila na jasnem, ali je počilo ali treščilo, ker se je prevesilo v zamolklost.

Nekaj se je zgodilo, si je dejala in pod nagubanim čelom se ji kljub naprežanju ni porodila jasnina, ostalo je megleno. Zato je tolikanj bolj ostrmela, ko je stopila na balkon, hoteč voščiti sinički prav lep pozdrav in dobrodošlico. Zaman je pogledovala za njo, kamnito korito je zevalo, skledica polna pšeničnih in koruznih zrn je samevala.

Pomaknila je glavo in uzrla prizor, ki ga ni pričakovala. Niti v snu ga ni doživela, v tem hipu pa je delovala kdo ve kakšna moč in jo odsunila. Naslonila se je s hrbtom na steno, zaprla oči in v tej drži je doli na dvorišču, kjer je kostanj od pomladi do jeseni zelenil betonsko sivino petnadstropnice, zagledala štrclje, ostalino do te ure tolikanj priljubljenega drevesa.

Slabo premore odtenke dobrega, četudi je varljivo in plod bolne domišljije. V njenem primeru se predvidevanje ni skladalo s pričakovanjem. Naj bi ji bil jasnovidec dejal: Poslej bodo ptice priletavale trumoma k tebi na balkon, ki ni le tvoj, je tudi njihov, ker jim je mestno podjetje porušilo stanovanje. Prvič so se ji rahlo ožarila lica, ko je skledica sprejela obiskovalce. Zvrstili so se okoli nje složno pobiraje zrnca, dokler je še bilo kakšno in potlej so vrabčki in siničke čebljali in se sprehajali po robu betonskega korita.

Da, bilo je mogoče, nevidne niti so jih povezale. Niti ona niti ptice niso ostrmele, da se je iskriло prijateljstvo med njimi. Bilo je tako, zanesljivo, saj se je dotlejšnji strah pognal visoko gor pod nebesni lok in ga ni bilo več nazaj.

Tedaj je spolzela z nje teža, ki ji je tiščala hrbet k tlom. Zravnala se je in pogled ji je odplaval v deželo, kjer je sožitje med vsem živim in nobeden ne vpraša soseda, prijatelja, znanca, tujca, ali poganjajo v njem klice dvmov, ki so prednja straža porajajočega se sovraštva.

Prelepo ji je bilo in vzdignila se je visoko nad vsakdanjost, ki je ždela za vrati petnadstropnice in trosila semena nezaupljivosti, nezadovoljstva, naveličanosti, samopašnosti, oholosti.

Drugače ni moglo biti, to so ji potrjevale besede, ki so jih sosede in sosedje neprethtane pošiljali vanjo. Nič prijaznosti, nič naklonjenosti.

Prispelo ji je v ušesa, da jo dolžijo, da je nemogoča, jezikava, strupena, pogoltna, domišljjava. Zato jo je mož pustil samo, kdo pa bi vzdržal mirnih živcev poleg take zmajice. Trdili so svoj prav in ji niso dali priložnosti za brambo, umaknili so se za vrata in hodili v primerni razdalji mimo nje. Še ptic ji niso privoščili. Zaradi njih so jo uvrstili med neprištevne in to pospremili s privoščljivim smehom in z vrtljaji konice kazalca po čelnem obodu.

Črtala je zamerljivost do stanovalcev petnadstropnice in pletla vrvco zaupljivosti s pticami. Ne več le s siničko, ki je poprej priletavala na balkon sama, zdaj jo je spremljal soprog in oba sta s sabo pripeljala puhasti kepici, nevešči dolgih poletov, prelete s štrcljastega kostanja pa sta zmogli. Vsi štirje so ji dopustili, da se jim je približala semkaj od balkonskih vrat in postala pred njimi. Najprej jih je zvedavo ogledovala, ne da bi se bila premaknila s prostora, potem jim je šepetala: Ah, moji ljubčki, jejte in se nasitite. Vidva, mičkena, morata zrasti, da bosta velika kakor vajina mamica in atek. Naslednje je veljalo slednjima: Nikar se me ne bojta, nič hudega vama ne bom storila. Bilo je nepotrebno prositi za naklonjenost, ta se je siničk, odraslih dveh in dveh mladičev, že oprijela in je niso več zanemarili.

Obšlo jo je spoznanje, da so odnosi med pticami podobni tistim med ljudmi. Eni in drugi vzrojijo za malenkost. Človeku buhne kri v glavo in mu pordeči lica. Kaj pa ptica? Kako spoznati njeno nevoljo, njen bes? Vreščeč glas? Nasršena peresca? Ali siničko žene potreba, da se požene proti vrabčku v svoji neposredni bližini? Saj ni prišel k njej v svate, privabila ga je skledica s pšeničnimi in koruznimi zrcni. Teknejo mu in si jih zaželi, sinička

pa je tako objestna in si jih lasti, kakor da so namenjena samo njej in njeni družinici. Ona, stanovalka petega nadstropja, tega ni dojela, a ji je prihajalo v misli in se jih ni ubranila. Izoblikovala si je predstavnost o prevladi močnejšega nad slabotnejšim. O tem ni prispela na končno postajo zaradi komaj opazne razlike med velikostjo in obilnostjo vrabca in sinice. Nobenemu od njiju ni dala prednosti, da bi se opajal s slastjo zmagovalca, ni jima pa tudi dopustila, da bi se bila ravšala. Svoj šepet je obarvala svarilno:

Ne počnita neumnosti. Teh je dovolj med ljudmi. Glej, glej, jo je obšlo olajšanje. razumela sta me. Zakaj ne, hočem jima dobro počutje in zdravo kožo pod perjem.

Predsednika hiše je srečala na presledku stopnišča pred oknom. Izprožila je roko in rekla:

Zelo se jim je mudilo. Pripeljali so se, požagali, oklestili veje in se odpeljali. Pustili so štrclje. To je ostalo od našega kostanja. Kdo jim je dovolil, da so se znesli nad drevesom? Mene nihče ni vprašal! Kaj pa jaz komu pomenim? Nič! In še enkrat: nič!

Bežno sta se pogledala, beseda ni stekla med njima. Nagovorjeni je skomignil z ramo in odšel za vrata. Ni ga poklicala, naj bi bil postal in se razgovoril. Spustila se je po stopnicah, ko jo je dosegel njegov glas:

Vas ne bom vprašal, ali smem narediti to pa ono. Jaz sem hišni predsednik, vi ste... In še enkrat: nič! Sami ste to dejali.

Ni se ozrla, a je vedela, da je oprezal skozi kukalo in postal na vratih. To mu je bilo v krvi in ni storil naključno, obiskovalca je pospremil iz svojega stanovanja, večkrat pa je nepričakovano odprl vrata in poslal pogled dol in gor po stopnicah.

Pogorelček je sedel na okenskem podboju in žgolel. S tem jo je opozoril nase, iskala ga je s pogledom, ker ga ni takoj uzrla. Kako naj bi pričakovala, da se bo povzpел visoko nad balkon, ptice, njene gostje, so pristajale na balkonski ograji. Pogorelček se je ni uplašil. Pridi, pridi, tudi zate sem pripravila malico, mu je dejala, čeprav ni slutila, da se bo pojavil. Skledico je polnila vsak dan in tako privabila pernate prijatelje in prijateljice.

Milo se ji je storilo. Pogorelček je razumel njeno povabilo in takoj poletel na balkon. Sedel je na rob betonskega korita in švrk! švrk! tja do skledice. Hlastno je kljunčkal pšenična in koruzna zrnca. Mar mu je bilo zanjo, čeprav je stala poleg njega in občudovala naglost, s katero je lovil zalogaje in se sitil. Ko se je nazobal, je stopical po tleh. Zrla je nanj in obstala popolnoma mirna in negibna. Kaj pa hoče od nje? Morebiti ga je popadla omotičnost. Zrnca niso zastrupljena, da bi mu bila škodila. Uštela se je in mu brez vzroka pripisala nevšečnost, kajti pogorelček ji je poskočil na copato in pokljunčkal cofek. Izpulil je bombažno nitko in poletel z njo z balkona.

Bilo ji je, da se sprehaja med pticami. Na katero od njih naj bi se najbolj navezala? Vse so ji bile enako blizu, dotipale so se do srca in vasovale pri njej. Postale so del njenega vsakdanjika, in nič takega ni bilo, da bi jo vabilo ven. Niti malo je ni več zamikalo mesto, ulice so se križale in

prepregle dalje in konce brez njene navzočnosti. Naj ostane, kakor je, si je dejala in prihajala na balkon.

Stolca ni ponesla v stanovanje, pustila ga je ob steni, kamor ga je pomaknila zategadelj, da v dežju ni kapljalo po njem, sedla, se prepustila druženju s pticami. Ni čakala na njihov prihod, bile so na ograji in tekale po betonski ploskvi, da je občudovala njihove spretne in zanesljive premike.

Veliko doživetje ji je pomenilo zaupanje, ki so ji ga izkazale pernate gostje. Kako naj bi zatrdila, ali se je prva odločila sinička ali pogorelec, družno sta prifrlela. Skledice s hrano se nista lotila, namenila sta se do nje, kakor da ji kanita sporočiti novico, da bo še s tem potrjeno prijateljstvo med njimi.

Sinička ji je pristala na levi rami, pogorelec na desni. Otrpnila je, tako jo je to presenetilo, in čeprav ju je čutila na sebi, ni mogla verjeti, da sta to počela. Dogodilo se je, ni bilo slepilo, in ko je rahlo premaknila glavo, sta ptici vzleteli. Obšlo jo je, da ju je uplašila in pregnala, toda ne, sinička in pogorelec sta se ji z ramen premestila na krilo, oblikovala krožec in odletela. Pogledala je za njima, a ju ni uzrla. Čakala je voljno in kmalu dočkala njuno vrnitev, ki sta jo pernata gosta oznamovala spreletavo krožeče vzdolž dvoriščne stene petnadstropnice.

Doživetje jo je toliko prijetno vzburilo, da je o njem pripovedovala hčerki. Ta je poredko prihajala s svojim možem k njej na obiske in še tedaj se jima je vsakič silno mudilo. Že kaj, česar nista preložila na kasnejši čas. Tokrat sta ji oba prisluhnila. Zetu je zasijal obraz in pritrjeval ji je z glavo, hčerka pa odmajala in to podkrepila z ramenskimi zmigi.

Postavljena je bila ločnica: ali balkon ali družinska povezanost. Zahtevo je izrazila hčerka, odločna; oči so se ji čudno lesketale, bližalo se je vrenje čustva, še izprošek in bo prekipelo v zlo. Mož jo je miril, da se je obvladala in ohranila prisebnost, toda podobno ni bilo več prejšnjemu, odnosi med materjo in hčerko so zadobili sovražno pego.

Vsaka v svoji kabini sta zagovarjali svoj prav. Hčerka je obtožila mater, da ji je veliko več za ptice kakor zanjo, glejte jo, skledico jim polni z orehovimi jedrci. Zato pa ni dočkala potice, ki jo ji je obljubila, da jo bo spekla za njen rojstni dan. Zaman je zrla po mizni plošči, štedilniku in policah v kredenci in hladilniku. Mati je odmahnila z roko in odšla na balkon.

Potrdilo se je, da so tam, kjer krožijo valčki dima, zametki ognja. Vzplamtel je in razbelil jezik hčerki. Pošiljala je v mater strelice besa, užaljenosti in vse to začinila z zalogajem očitka, da je nikoli ni marala za svojega otroka, kakor to stori poštena mati, marveč ji je venomer ostala mačeha.

Razlog za nastalo stanje so bile ptice, vsakodnevne gostje na balkonu. Gotovo so zaznale bolečino, ki se je oprijela njihove dobrotnice, saj se tedaj, ko jo je hčerka zmerjala in odvrčala od tega, da se z njimi ne bi več družila, niso spreletavale in čebljale. Molče so stražile na nizki strehi paviljona onstran dvorišča in čakale, da so vreščavi glasovi na njihovem priljub-

ljenem postajališču potihnili. Ko se je to zgodilo, so takoj prihitele in žgolele ubrano, da so priklicale dobrotnico in ji pregnale mrak z lic.

Hvala vam, jim je dejala in si pritrčila, da so čudodelnice, ki ji brez čarobne palice natresejo zvrhano mero veselja in zadovoljstva.

Tod ptice, tam hčerka. One prijateljice, ona sovražnica.

Premišljala je in primerjala. Bilo je še toliko vsega, kar ji je ostalo prikrito in neznano. Hotela se je dokopati do resnice, a si je priznala sebičnost: ona sama presoja in je prepričana, da se ji godi krivica. Hčerka? Njena presoja? Bilo je oddaljeno in se je ni dotaknilo, da bi občutila piš, vetrc, ki ne hladi gorkote in ne zavpije v jasnino nad sabo: Sprevrzi me v vihar, da podivjam in prelomim ovire, ki mi jih ničvredneži postavljajo na pot.

Oddaljevali sta se v tujost in zabrisali sledi o najintimnejši krvni povezanosti. Izločen je bil delež zaupljivosti, iskanja tople besede, božajoče dlani in hvaležnega pogleda – cvetelo je eno samo zanikanje, kakor da nikoli nista dihali tega zraka v prostorih med oknom in balkonom, hodili po teh tleh, prisluhnili šumom na stopnišču, oglašanju zvonca na vratih. Tonilo je v pozabo, bilo izbrisano.

Krivci ptice! Hčerka jih je sovražila in jih krivila, da so ji ukradle mater; ta ji ni vračala enako, ker ni poznala sovraštva; nasledilo ga je presenečenje. Tega se ni otesla in večni vprašaji v obliki zakajev so jo obkrožali.

Zaprta se je vase. Molčečnost med stenami v stanovanjskih prostorih je bila prevladujoča. Da bi se je otesla, jo je nezadržna sla pognala do stola na balkonu, kjer je posedela in nastavljala dlani pa šepetala:

Pridite, bodite in ostanite moje prijateljice.

Ptice so priletavale in njihovi prihodi niso bili samo gon po zobanju pšeničnih in koruznih zrn v skledici, druženje z njo jim je postalo svetinja, nedotakljiva njeni hčerki in lastna le njim in njej. V potrditev in zagotovitev stalnosti, ki je ne premenja nenaklonjen poseg hotenega razdora.

Pridružila sta se jim goloba. Preprosta po barvi-samica skoz in skoz pepelnata, samec pepelnat in s temno ovratnico. Naglo sta se udomačila in odložila nezaupljivost. V zameno zanjo je samica položila jajčki v betonsko korito, na kateri sta menjaje sedela in ju grela.

Ona sploh ni pomislila, da se bo nekega dne dogodilo, kar se je, in ni dojela, da je hčerka bila seznanjena s tem. Onemelosti se ni ubranila, ko ji je dejala:

Golobica je znesla dve jajčki. V zabavo sebi? O ne! Tebi!

Sledilo je in se ni več ustavilo: novo življenje se je porajalo v betonskem koritu na balkonu in v mestni porodnišnici. Naključje? Neponovljivo za človeško in živalsko vrsto? Dva golobja mladiča, dvojčici njene hčerke!

Zaorila je neizpeta pesem na balkonu petnadstropnice, med stenami kuhinje, sobe, kopalnice s sanitarijami. Razdalja se je skrčila in zožila, nič več ovinkov, pritajenih korakov, stokov, zaničevanja. Spravljivosti. Sprememba, ki je ni napovedal vizionar in ne zapisal kronist. Bilo je tukaj, oprijemljivo: dano, sprejeto. Naj bi odklonili, zavrgli?

Mati, hči. Vzpetine znižane, gube poravnane, ravnost zagotovljena. Nosili sta v očeh, podarjali si z obojestransko obzirnostjo druge do druge, obe do dvojčic: nežno, občudujoče, hvaležno, ustrezljivo, nenehno pripravljene nuditi drobno uslugo.

Mar sta pretiravali? Se žrtvovali?

Odslovili sta pomisleke in gostili smejoča se usteca, lička in očke dvojčic.

Ptice so priletavale in odletavale. Ko so se namalicale pšeničnih in koruznih zrnč iz skledice, so pohitele na kostanj. Ta je štrclje pokrtil z razbohoteno krošnjo.

Andrej
Loos

Sicilska razpoloženja

Ne hodi v Karibe, še manj na Havaje ali v Pattayo, pa čeprav s kako nočjo v Bangkoku. Vina so draga in kuhinje čudne. Podnebje vlažno, potovanje soparno, pa še tajfun te z rjuho vred odnese, če je gostišče preblizu tako razdraženemu morju.

Toda Sicilija, tá je dežela popotnih ugodij, in dasi je zmerom obsijana od sonca, sploh ni daleč od muhaste alpsko-dinarske fronte.

Z avtom na vlak, v Splitu na pescarski trajekt, pa si tako rekoč na Siciliji. Kajti vedute Abruzzov, Lukanije, Kampanije in Kalabrije pot od gastronomskih, panoramskih, stavbarskih in umetnostnih užitkov skrajšajo do ravno pravnje mere, ki ti ponudi Sicilijo odprtih neder, dostopno in gostom ljubo.

Redke so dežele v Evropi, ki so ohranile toliko šeg in običajev, živopisnega spominjanja cehov, ki so bili nastajali z mestnimi svoboščinami, in razkošnih praznikov noš in v vprežene, operjene in ozvončkane konjiče okinčanih sicilskih kmečkih kol, kakršna še danes izdelujejo v Bagheriji pri Palermu in jih okujejo z rabeschi, železnimi ploščki z liki vitezov in morskih siren, živali in simbolov zodiaka. Pa napete mattanze, boj ribičev s tunami, ki jih ujamejo pri Trapaniju ali ob vulkančku Stromboliju, in lutkovna potujoča gledališča, ki so še vedno enako priljubljena, kot so bila v času vitezov, ki njih podjetja opevajo. Glasba, barve in pesmi pa imajo v sicilskem življenju vobče vodilno vlogo. Tako tudi glasbila: marranzano, dasi le kos pločevinaste cevke, preprosta piščal iz trstike friscaletta, boben tambu-